

Олена Фідкевич,
кандидат філологічних наук,
провідний науковий співробітник відділу
навчання мов і літератур
національних мов і зарубіжної літератури
Інституту педагогіки НАПН України,
e-mail: elena.fid@ukr.net

ДЕДУКТИВНИЙ АНАЛІЗ ТЕКСТУ ЯК ПРИЙОМ РЕЦЕПТИВНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ EUROCOM

Ключові слова: рецептивна технологія, проєкт EuroCom, дедуктивний аналізу тексту.

Рецептивна технологія в межах проєкту EuroCom була запропонована у 90-х роках ХХ століття групою німецьких учених під керівництвом Х. Г. Кляйна.

Проєкт EuroCom – це система практичних заходів, які спрямовані на надання європейцям можливості зберегти багатомовність або набути її за рахунок формування рецептивних компетентностей у споріднених мовах, починаючи з розвитку навичок читання ними.

Серед матеріалів проєкту чільне місце посідають навчальні посібники: EuroComRom – романські мови (Х. Г. Кляйн, Т. Д. Штегман)[1], EuroComGerm – германські мови (Б. Хуфайзен, Н. Маркс)[2], EuroComSlav – слов'янські мови (Л. Зібатов, Г. Зібатов)[3].

В Україні проблемам дидактики багатомовності присвячені наукові дослідження К.Балабухи, В.Гаманюк, О.Першукової, Ю. Кажан, І.Локшиної Л. Мороз та ін.

Проєкт EuroCom дає інформацію щодо споріднених мов та пропонує навчальні стратегії, які спрямовані на активізацію усіх наявних механізмів їхнього свідомого засвоєння на основі трансферу мовних знань і умінь, використання попереднього мовного досвіду.

EuroCom визначає пріоритет розвитку рецептивних видів мовленнєвої діяльності, тому що, за думкою його розробників, в умовах комунікації в

Інтернеті доводиться, насамперед, читати тексти або сприймати інформацію на слух, що формує сталу потребу у навичках іншомовної рецепції у якомога більшій кількості іноземних мов.

Наразі технологія EuroCom використовується також і у процесі формування здатності учнів до усної та письмової продуктивної комунікації.

EuroCom не ставить за мету досягти мовної досконалості на рівні носіїв мови (так звана *near native competence*) і виходить із визнання цінності та значущості часткової комунікативної компетентності у декількох мовах.

Автори проекту осмислюють читання та аудіювання як підґрунтя для подальшого розвитку умінь письма, монологічного та діалогічного мовлення. Текст визнається основною дидактичною одиницею у процесі навчання.

Принципи роботи з текстом відрізняються від традиційних, коли осмисленню тексту передуює підготовча словникова робота. EuroCom пропонує дедуктивний аналіз тексту, розглядаючи дедукцію основним елементом спілкування навіть рідними мовами, як у процесі читання, так і слухання. Адже при сприйнятті письмового або усного тексту ми намагаємося зрозуміти загальний зміст тексту, опрацьовуємо слова, які нечітко написані або вимовлені, значення невідомих слів з'ясовуємо з контексту.

Розробники технології вважають, що перед тим, як прочитати текст іншою мовою, ми вже маємо певні фонові знання, які актуалізуються у тексті, уявлення про тип видання, у якому опубліковано текст; швидкий огляд тексту дає інформацію про жанр (література, офіційний текст, інструкції, газетна стаття, п'єса тощо). Ми бачимо наявність цитат, можемо здогадатися по ілюстраціях, заголовку, географічним назвам про його історико-культурний дискурс. Нам знайома формальна організація тексту (наявність назви, поділ на абзаци, розділові знаки).

Важливою особливістю технології EuroCom є намагання працювати із незнайомим текстом якомога довше без словників чи граматик, що сприяє швидкому процесу оволодіння рецептивними видами мовлення.

На основі аналізу матеріалів підручників EuroCom ми виділили такі етапи дедуктивного аналізу тексту:

1. Робота із заголовком тексту. Спроба зрозуміти із заголовку, про що йдеться у тексті, спрогнозувати його зміст.

2. Читання тексту або його найважливіших частин, як-от початок і кінець (Під час першого читання слід уникати читання кожного окремого слова. Потрібно ігнорувати труднощі, не застрягти на них, не турбуватися про граматичні деталі; не зупинятися, щоб переглянути і осмислити незрозумілі місця у тексті).

3. Опрацювання (обговорення) загальної теми та основної думки тексту, мету його автора.

4. Переклад всіх знайомих слів.

5. У процесі повторного читання – заповнення прогалин – незрозумілих слів. Намагання зрозуміти логіку контексту, використання здатності до припущення, здогадки (На цьому етапі потрібно змиритися із частковим розумінням тексту. Замість того, щоб турбуватися про досконалість, потрібно усвідомити, як багато ви зрозуміли.).

7. На наступних етапах читання – залучення двомовних словників для роботи із окремими словами, які викликали зацікавленість або мають важливість для розуміння тексту.

Мета роботи з текстом – не здійснити якісний переклад, а чітко зрозуміти, про що йдеться у тексті.

На першому етапі, який передбачає швидке прочитання тексту повністю, вхідний матеріал розглядається на глобальному рівні, за допомогою закритих питань (так/ні), спрямованих на загальне розуміння ситуації, основної теми та авторської мети.

На етапі від глобального до детального розуміння тексту учні та учениці після першого повного прочитання тексту про себе повинні здійснити вголос

приблизне осмислення тексту своєю першою мовою (M1), тобто виконати щось подібне до перекладу з листа.

Ця робота виконується учнями послідовно, абзац за абзацем і дозволяє провести ретельний колективний аналіз тексту та стратегій, що застосовуються для його розуміння. Основною метою є перевірка розуміння змісту прочитаного.

Цей процес дозволяє учням обмінюватися своїми думками щодо змісту, обґрунтовуючи свої припущення, що сприяє підвищенню їхнього когнітивного потенціалу і прищеплює їм навички колективної роботи.

На етапі поглибленого прочитання тексту учням пропонується коло питань, які звертають їхню увагу на більш детальне розуміння тексту, яке, у свою чергу, вибудовується від розуміння окремих аспектів тексту до розбору конкретних слів або термінів. Просіювання тексту через уявних «сім сит» здійснюється саме на цьому етапі.

Перше «сито» – це міжнародні слова, інтернаціоналізми. Як інтернаціоналізми розглядаються і власні географічні назви.

Друге – спільна лексика, яка присутня у всіх мовах групи. Це «сито» показує, як знання лише однієї мови може відкрити двері для інших. «Третє» – фонетичні відповідності (схожість звучання слів у різних мовах та усвідомлення можливих фонетичних відхилень);

«Четверте сито» зосереджує на правописі та вимові, встановленні співвідношення між звуком та графічним знаком, який його позначає. «П'яте сито» стосується загальних для споріднених мов синтаксичних структур і використовує той факт, що у споріднених мовах існують структурно ідентичні синтаксичні структури.

«Шосте сито» розглядає морфосинтаксичні елементи (граматичні явища словозміни, словотвору) і надає основні формули для визначення різних шляхів розвитку різних граматичних елементів у мовами («Як ми розпізнаємо першу особу множини романських дієслів?»).

Нарешті, «сьоме сито» зі списками префіксів і суфіксів дозволяє розробити значення складних слів шляхом відокремлення елементів від кореневих слів

Наприкінці цього процесу, той, хто починає вивчати мову, дізнається, який великий запас знань він вже має, як багато він уміє.

Отже, дедуктивний аналіз тексту є прийомом в контексті рецептивної технології, який дає можливість підвищити інтенсивність розвитку аналітичних умінь здобувачів освіти, пробуджує інтерес до вивчення нової мови, формує здатність до трансферу мовних і культурних явищ, навчальних стратегій. розвиває мовне відчуття.

Література

1. Klein H. G. EuroComRom – Die sieben Siebe : Romanische Sprachen sofort lesen können / H. G. Klein, T. D. Stegmann. – Aachen : Shaker, 2000. – 287
2. Hufeisen B. EuroComGerm – Die sieben Siebe : Germanische Sprachen lesen lernen / B. Hufeisen, N. Marx. – Aachen : Shaker, 2007. – 370 S.
3. Zybatov, Lev [EuroComSlav - a road to Slavic languages](#) Wiener Slawistischer Almanach 52, 2003, pp. 281-295
4. Богданець-Білоskalенко, Н., Фідкевич, О. (2022). До проблеми використання рецептивної технології у програмах багатомовного навчання. Acta Paedagogika Volynienses, 3, 51–56